

- BASSAS, E. en B. PINTO (1974) *Arch. dermat. Forsch.* 248, 339.
- BEEK, C. H. en J. D. R. PEEREBOOM-WYNIA (1971) *Ned. T. Geneesk.* 115, 2106.
- BINGHAM, K. D. en D. A. SHAW (1973) *J. Soc. cosmet. Chem.* 24, 523.
- BONNE, C., J. H. SAURAT, M. CHIVOT e.a. (1977) *Brit. J. Derm.* 97, 501.
- BRAUN-FALCO, O. (1967) *Arch. klin. exp. Derm.* 227, 418.
- ECKERT, J. (1975) *Acta dermat.-venereol. (Stockh.)* 55, 147.
- ECKERT, J., R. E. CHURCH en F. J. EBLING (1968) *Brit. J. Derm.* 80, 203.
- GRIFFITHS, W. A. D. (1973) *Brit. J. Derm.* 88, 31.
- HAAS, W. en W. LEHNERT (1971) *Derm. Wschr.* 157, 853.
- HAY, J. B. (1977) *Brit. J. Derm.* 97, 237.
- HORI, H., G. MORETTI, A. REBORA e.a. (1972) *J. invest. Derm.* 58, 396.
- IPPEN, H. (1970) *Dtsch. med. Wschr.* 95, 1411.
- KERN, F., W. H. HOFFMANN, G. W. HAMBRICK Jr. e.a. (1973) *Arch. Derm.* 107, 407.
- KOSTERMANS, D. (1946) *Rec. Trav. chim. Pays-Bas* 65, 319.
- KUBBA, R. en A. ROOK (1976) *Brit. J. Derm.* 95, 657.
- LATTANAND, A. en W. C. JOHNSON (1975) *J. cut. Pathol.* 2, 58.
- MEHREGAN, A. H. (1970) *Arch. Derm.* 102, 129.
- MONTAGNA, W. en J. S. YUN (1963) *J. invest. Derm.* 40, 325.
- PECORARO, V., I. ASTORE, J. BARMAN e.a. (1964) *J. invest. Derm.* 42, 427.
- PEEREBOOM-WYNIA, J. D. R. (1974) *Ned. T. Geneesk.* 118, 1574.
- TOYKA, K. V., CH. FÖRSTER en M. DORN (1974) *Hautarzt* 25, 558.
- WOLOWA, F. en S. JABLONSKA (1976) In: T. KOBORI en W. MONTAGNA, *Biology and disease of the hair*, bl. 305. University Park Press, Baltimore.
- ZAUN, H. (1973) *Schrift. Prax.* 4, 1.

Juli 1978 ontvangen

Oktober 1978 voor publikatie aanvaard

BRIEVEN AAN DE REDACTIE

Kunnen personen bij wie laryngectomie is verricht, toch weer gaan zwemmen?

PROF. DR. W. H. STRUBEN, TE ROTTERDAM

De vraag of personen bij wie laryngectomie is verricht, weer kunnen gaan zwemmen, zou tot voor kort ontkennend beantwoord zijn. Een groot stoma, laag in de hals in directe verbinding met de longen, maakt zwemmen niet mogelijk. Het is te danken aan het initiatief van de heer P. V. HOUWAERT uit Antwerpen, voorzitter van de Belgische Vereniging van Stemverminkten, dat men thans op bovenvermelde vraag met „ja” kan antwoorden. Hij was een enthousiast zwemmer zodat hij na zijn operatie naar een oplossing zocht om deze sport weer te kunnen beoefenen.

Zoals vaak met problemen het geval is, bleek de oplossing uiterst eenvoudig te zijn. De overal in de wereld gebruikte snorkel voor het zwemmen onder water bracht de oplossing. In Nederland is de methode geïntroduceerd door de heren PANNEKOEK uit Utrecht en POMSTRA uit Amersfoort nadat zij hierover uitvoerig door de heer HOUWAERT waren ingelicht. Nu is het niet zo, dat ieder die laryngectomie heeft ondergaan naar een sportzaak kan lopen, zich een snorkel kan aanschaffen en te water kan springen; dat zou gelijk staan aan zelfmoord. De apparatuur is eenvoudig, maar de toepassing vereist grote zorgvuldigheid en hulp van derden. De snorkel wordt

aangebracht op een tracheacanule, die voorzien is van een opblaasbare manchets. De maat van canule en manchets wordt bepaald door de grootte van het stoma. Alvorens de canule met manchets in te brengen, moet men de trachea ongevoelig maken met behulp van een lidocaïne (xylocaïne)-spray om hoestprikkel te voorkomen. Na inbrengen van canule en manchets, wordt het distale einde van de snorkel op de canule aangebracht. Na het opblazen van de manchets dient de afsluiting op lucht- en waterdichtheid gecontroleerd te worden. Voor al deze handelingen is de hulp van een samenwerking tussen zwemmers noodzakelijk. Enkele dingen zal de zwemmer na laryngectomie zeker in het begin moeten nalaten, zoals:

a. zwemmen in flinke golfslag: de kans bestaat dat óf water in de proximale opening van de snorkel loopt, óf dat het distale einde met canule uit het stoma gerukt wordt;

b. duiken van enige hoogte: ook hier bestaat het gevaar dat de canule uit het stoma wordt gerukt.

Dank zij de medewerking van de directeur van het Sportfondsenbad in Amersfoort, staat iedere derde zaterdag van de maand dit bad van 12.00 tot 13.00 uur ter beschikking aan de Club van laryngectomie-